

Toespraak Voorzitter Lia Folmer-de Kleijn in World Forum | 2005

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Namens de Stichting Herdenking 15 augustus 1945 verwelkom ik U allen op onze herdenking van de capitulatie van Japan.

15 augustus is geen datum die leeft bij het grootste deel van de Nederlandse bevolking, maar dat wordt ruimschoots gecompenseerd door de intensiteit waarmee direct en indirect betrokkenen deze dag vanuit hun hart beleven. Een dag die zowel herdenken als vieren combineert. Droefheid met een rand van blijdschap.

60 jaar is het alweer geleden. Japan capituleerde, maar alle leed was nog niet geleden. Voor sommigen was dit einde een nieuw begin. Voor anderen liet het nieuwe begin nog dagen of weken op zich wachten. Wat wij daarvan weten waarbij ik met wij bedoel tweede en latere generaties- hebben wij maar mondjesmaat kunnen ervaren. Onze oudere generatie sprak daar niet over. Het waarom van dit zwijgen ligt besloten in de omvang van het leed, dat zij niet konden, maar vaker nog niet wilden delen. Zij droegen hun eigen last, bang als zij waren dat hun verleden ons te zwaar zou belasten.

Je wordt daarmee heftiger dan ooit tevoren geconfronteerd wanneer je vanuit Bangkok een dagtocht maakt om met bus en trein een bezoek te brengen aan de streek waar de beruchte Burma-spoorweg ooit zovele slachtoffers eiste. Zittend in de trein, rijdend op de brug over de Kwai bedenk je dat het huidige lieflijke landschap toen een moerasgebied was, waar miljoenen muggen malaria verspreidden. Waar nu vriendelijk naar de inzittenden van de trein wordt gezwaaid, heerste toen een onmenselijk regiem, met dwangarbeid, met te weinig en slecht eten, met de voortdurende dreiging van een pijnlijke dood. Het onheilsbesef wordt sterker als je de barak bezoekt waarin een museumpje verhaalt van het tot dan onvoorstelbare. Zo lagen ze daar opeengepakt; de kribben vertellen hun eigen verhaal. De foto's en de verhalen tonen de onwerkelijke werkelijkheid van toen. En je begrijpt de zwijgzaamheid van hen die het overleefden.

In Indonesië wordt het verhaal op een andere manier verteld. Het ereveld Menteng Pulo ligt als een groene oase tussen hoge, moderne gebouwen. Je gaat rond. Generaal Spoor tussen zijn mannen. Rijen kruisen, je herkent de vrouwengraven aan de vorm van het kruis. Ook de slachtoffers van Chinese afkomst hebben hun eigen symbool, net als de Joodse slachtoffers. Met het gezicht naar Mekka gekeerd zie je de tientallen graven van Moslimsoldaten in dienst van Nederland. In de urnengalerij ben je stil. Veel naamlozen tussen urnen met een naam.

Dan het ereveld Ancol, begraafplaats van de geëxecuteerden. De weg er naar toe leidt door een pretpark. De ironie van het heden vermengt zich met de kille werkelijkheid van weleer. De opzichter van het ereveld heet Jan- Willem, hij spreekt Nederlands en komt van de Molukken. Hij doet, samen met de tuinlieden, zijn werk met veel toewijding. En naast je ontroering voel je dankbaarheid dat er zoveel zorg wordt besteed aan de laatste rustplaats van mensen, die alles hebben gegeven. Voor onze vrijheid.

In dit jubileumjaar worden er namens de Stichting Herdenking, namens U allen dus, kransen gelegd op alle erevelden in Indonesië. De Oorlogsgravenstichting, die wij voor hun zorg dankbaar mogen zijn, doet dat voor ons. Op het zelfde moment dat wij bij ons Indisch Monument stil staan bij het verleden is er op het ereveld Menteng Pulo ook een herdenkingsbijeenkomst. Namens het Koninkrijk zal de ambassadeur een krans leggen voor alle gevallen in Zuid Oost Azië. Namens U allen neemt de Oorlogsgravenstichting in de persoon van de Directeur Indonesië de honneurs waar.

Straks gaan wij naar het Indisch Monument. Bij onze herdenking daar zal - zoals inmiddels in een lustrumjaar traditie is geworden - H.M. de Koningin aanwezig zijn. Wij zijn blij met haar persoonlijke belangstelling voor al datgene dat ons voortdrijft en beroert.

Over ons Monument moet ik U nog twee dingen vertellen. In de eerste plaats iets dat zo goed als onzichtbaar is, maar toch van betekenis. Tot onze grote vreugde is het in slechte staat verkerende zuiltje voor het monument geheel vernieuwd. Als teken van verbondenheid met onze oorlogsslachtoffers is nu in een holte van het overigens massieve zuiltje een cilinder geplaatst met aarde van de erevelden in Indonesië.

Het is de bedoeling - en de mogelijkheden worden nu in samenwerking met de oorlogsgravenstichting onderzocht - in de toekomst ook een cilinder met aarde van de andere erevelden in het Verre Oosten een plaats bij het monument te geven.

Zoals U weet is het een goed gebruik om in lustrumjaren iets te doen dat van blijvende waarde is. Velen onder U zullen zich het jubileumboek uit 1995 herinneren, terwijl de film Oude pijn uit 2000 een waarachtig document humain genoemd mag worden.

Voor 2005 is een lang levende wens in vervulling gegaan. In goede samenwerking met Madurodam is in die kleine stad een replica van ons monument geplaatst zodat meer mensen kennis kunnen nemen van een onuitwisbare periode in onze geschiedenis.

Dames en Heren, dit is de laatste keer dat ik hier sta als Voorzitter van de Stichting Herdenking. Graag dank ik de aangesloten organisaties trouwe donateurs van de Stichting voor hun niet aflatende steun. Zonder deze steun zou een herdenking als deze, die mij steeds weer ontroert en inspireert, niet mogelijk zijn. Ik hoop en vertrouw dat onze vorm van herdenken, met die unieke combinatie van droefenis en blijdschap, nog tot in lengte van dagen voortgezet mag worden.

